

MASTERS BASISONDERWIJS

Literatuurstudie en exploratief
onderzoek naar masters
basisonderwijs

Onderzoekers:

dr. C. Struyve (KU Leuven)

dr. C. Frijns & dr. B. Vanblaere (Arteveldehogeschool)

Vlor Raad Basisonderwijs en Raad Hoger Onderwijs

Aanleiding

- Grote bezorgdheid over de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep: erkenning van leraren als centrale actoren
- Masteropleiding basisonderwijs als mogelijke piste om diverse profielen te laten instromen: mix bevordert het professioneel leren
- Weinig bekend over meerwaarde van masters basisonderwijs voor de onderwijskwaliteit

Doelstellingen

- Het verzamelen van wetenschappelijke evidentie omtrent het opleiden en inzetten van leraren met masterdiploma basisonderwijs
- Het creëren van een overzicht van bestaande lerarenopleidingen basisonderwijs in diverse Europese landen
- Het analyseren van de concrete praktijk en hoe de betrokken actoren de tewerkstelling van masters basisonderwijs percipiëren

Onderzoeksvragen

1. Wat zijn enerzijds de **theoretische argumenten** en anderzijds de **empirische evidentie** voor het opleiden van masters basisonderwijs?
2. In welke mate en op welke manier worden in **Europa** masters basisonderwijs **opgeleid** en **tewerkgesteld**?
 - 2.1 Welke opleidingen en opleidingstrajecten zijn gangbaar?
 - 2.2 In welk statuut worden masters tewerkgesteld (opdrachten, verloning)?
3. Hoe evalueren schoolactoren de tewerkstelling van masters basisonderwijs in hun school?
 - 3.1 Wat zijn de (gepercipieerde) **voordelen** voor leerlingen en scholen?
 - 3.2 Wat zijn de (gepercipieerde) **nadelen** voor leerlingen, leraren en scholen?
 - 3.3 Welke **condities** worden beschouwd als noodzakelijk opdat masters basisonderwijs een meerwaarde kunnen betekenen voor leerlingen, leraren en scholen?

**Deelstudie 1:
Reviewstudie**

**Deelstudie 2:
Landen-
matrix en
meervoudige
gevalsstudie**

DEELSTUDIE 1: REVIEWSTUDIE

Onderzoeksvraag:

Wat zijn enerzijds de theoretische argumenten en anderzijds de empirische evidentie voor het opleiden van masters basisonderwijs?

Methode

- Systematisch zoekproces
LIMO + lezen
referentielijsten +
consultatie collega-
onderzoekers
- Duidelijke inclusie- en
exclusiecriteria

Na grondige lezing: 25
relevante publicaties

Tabel 1. Lijst met criteria voor inclusie en exclusie van publicaties uit databases

	Inclusiecriteria	Exclusiecriteria
Focus 1	Opleidingsniveau leraar als (deel van) het centrale onderwerp van de studie	Het opleidingsniveau van de leraar staat niet centraal (bv. louter opgenomen als controlevariabele of vermeld in inleiding of discussie)
Focus 2	Lerarenopleidingen verbonden aan een universiteit of hogeschool	Lokale, alternatieve opleidingen of bijkomende testen die tot een bepaald lerarencertificaat leiden (al dan niet tijdelijk)
Focus 3	Studies over leraren met masterdiploma's of postgraduaatsgetuigschrift; studies die een vergelijking maken tussen leraren met een bachelor- en masterdiploma en tussen leraren met een professionele en academische lerarenopleiding (*)	Studies die een vergelijking maken tussen bevoegde leraren en leraren zonder (of met tijdelijk/alternatief) diploma of die het bachelordiploma als hoogste categorie beschouwen
Onderwijsniveau	Gewoon basisonderwijs (ISCED 0 en ISCED 1) als geheel of als onderdeel van een studie	Buitengewoon basisonderwijs of vormen van inclusief onderwijs, secundair onderwijs en hoger onderwijs
Tekstvorm	Academische teksten in de vorm van een artikel, boekhoofdstuk, dissertatie of onderzoeksrapport	Artikels in praktijktijdschriften, kranten, magazines of werkdocumenten
Studievorm	Empirische en theoretische studies	Opinie, reactie, reviewstudie
Publicatiejaar	2000-2018	Voor 2000
Publicatietaal	Engels of Nederlands	Alle andere talen
Kwaliteitscontrole	Gepeerreviewed	Niet gepeerreviewed
Beschikbaarheid	Online of verkrijgbaar via e-mail of academische online platform (bv. ResearchGate)	Uitsluitend hardcopy of online mits betaling

(*) In deze reviewstudie nemen we alle soorten lerarenopleidingen mee die de klassieke professionele bachelor (ISCED 6) overstijgen of in samenwerking met een universitaire instelling worden georganiseerd (bijvoorbeeld academische bachelors).

Beschrijvende resultaten

- Land
VS (16), Nederland (6), Portugal (1), Uruguay (1) en Vlaanderen (1)
- Onderwijsniveau
Lager (14), kleuter (4) en basis (7)
- Onderzoeksdesign
Kwantitatief (18) waarvan 12 met paneldata (lIn) en 6 zelf verzameld (leraar), mixed-methods (4) en theoretische insteek (3)
- Theoretische argumenten
Exploratief van aard (20), slechts 5 vertrekken vanuit een specifieke hypothese: onderzoekende houding, grotere vakkennis en sterkere didactische vaardigheden, kennisdeling, imago van het lerarenberoep
- Bestudeerde uitkomstvariabelen

Tabel 3. *Synthese van uitkomstvariabelen*

Leerlingniveau	Leraarniveau	Schoolniveau
Cognitieve uitkomsten	Inhoudelijke expertise en pedagogisch-didactisch handelen	Schoolontwikkeling
1. <i>Wiskunde</i> Positieve samenhang: 8, 16 Niet significant: 2, 3, 5, 7, 10, 18, 20, 22, 25	11. <i>Instructie en leerondersteuning</i> Positieve samenhang: 4, 6, 9, 10, 13, 17 Niet significant: 11, 12, 19, 22	20. <i>Professionaliteit</i> Positieve samenhang: 13
2. <i>Begrijpend lezen</i> Positieve samenhang: 7, 8, 16, 22 Negatieve samenhang: 5 Niet significant: 2, 3, 10, 12, 15, 18, 25	12. <i>Opbrengstgericht werken</i> Positieve samenhang: 13	21. <i>Onderzoekende houding</i> Positieve samenhang: 13
3. <i>Technisch lezen</i> Niet significant: 10	13. <i>Evalueren</i> Niet significant: 11	
4. <i>Spelling</i> Niet significant: 2, 10	14. <i>Klasorganisatie en -management</i> Negatieve samenhang: 11 Niet significant: 4, 9	
5. <i>Woordenschat</i> Niet significant: 22	15. <i>Emotionele ondersteuning en betrokkenheid</i> Positieve samenhang: 4 Niet significant: 9, 10, 22	
6. <i>Wetenschappen</i> Positieve samenhang: 14	16. <i>Vakkennis</i> Positieve samenhang: 13	
7. <i>Algemene kennis</i> Niet significant: 25		
Non-cognitieve uitkomsten	Jobattitudes	
8. <i>Sociale vaardigheden</i> Niet significant: 22	17. <i>Jobtevredenheid</i> Negatieve samenhang: 13	
9. <i>Leergedrag</i> Niet significant: 22	18. <i>Deelname professionalisering</i> Niet significant: 13	
10. <i>Studievaardigheden</i> Niet significant: 22	19. <i>Onderzoekende houding</i> Positieve samenhang: 1	

Opmerking. De cijfers in deze tabel verwijzen telkens naar de betreffende bijdrage in Tabel 2.

Tabel 4. Overzicht van aantal metingen per niveau met een positieve, negatieve of geen significante samenhang met een masterdiploma van de leraar

	Leerlingniveau	Aantal	Leraarniveau	Aantal	Schoolniveau	Aantal	Totaal
+	Croninger et al. (2007); Darling-Hammond (2000); Hoguebe, Kyei-Blankson & Zou (2008); Luschei & Carnoy (2010); Son et al. (2013)	7	Baan (2014); Cadima, Peixoto, & Leal (2014); Copur-Gencturk, Hug, & Lubieniski (2013); Denny, Hallam, & Homer (2012); Dijkema et al. (2018); Heyma et al. (2017), Maxwell et al. (2001)	10	Heyma et al. (2017)	2	19
-	Clotfelter, Ladd, & Vigdor (2007)	1	Good et al. (2006); Heyma et al. (2017)	2	0	0	3
/	Boonen, Van Damme, & Onghena (2014); Buddin & Zamarro (2009); Clotfelter, Ladd, & Vigdor (2007); Croninger et al. (2007); Dijkema et al. (2018); Guo et al. (2012); Huang & Moon (2009); Palardy & Rumberger (2008); Rivkin, Hanushek, & Kain (2005); Son et al. (2013); Xu & Gulosino (2006)	24	Cadima, Peixoto, & Leal (2014); Denny, Hallam, & Homer (2012); Dijkema et al. (2018); Guo et al. (2012); Ren & Smith (2018); Son et al. (2013)	11	0	0	35

Opmerking. +: positieve samenhang, -: negatieve samenhang en /: geen samenhang

Interpretatieve resultaten

- **Belang van (bevoegde en bekwame) leraren**
 - Groeiende bezorgdheid over kwaliteit van het lesgeven
 - Leraren niet louter oorzaak maar ook oplossing
 - Masteropleiding als tegenbeweging voor groeiend aantal onbevoegde leraren
- **Verwevenheid tussen kwaliteitsvol lesgeven en master?**
 - Grote verdeeldheid in resultaten over meerwaarde masteropleiding voor Iln
 - Andere achtergrondkenmerken (bv. aantal jaren ervaring): grotere impact
 - Van “qualified teacher” naar “quality teacher”: aandacht voor concrete praktijk
 - Hamvraag: in welke mate hangt masterniveau samen met pedagogisch en didactisch handelen van leraren (en dus indirect effect op leerlingenprestaties)?
- **Methodologische moeilijkheden**
 - Opleidingsniveau onvoldoende stabiele vergelijkingsbasis + geen rekening met tewerkstellingscondities in scholen
 - Correlationeel onderzoeksdesign: mogelijks andere variabelen die ertoe doen
 - Geen zicht op het breder plaatje
 - Kortetermijneffecten + beperkt aantal masters bemoeilijkt metingen

DEELSTUDIE 2A: LANDENSTUDIE

Onderzoeksvraag:

In welke mate en op welke manier worden in Europa masters basisonderwijs opgeleid en tewerkgesteld?

- Welke opleidingen en opleidingstrajecten zijn gangbaar?
- In welk statuut worden masters tewerkgesteld (opdracht, verloning)?

Methode

Resultaat: 30
onderwijssystemen
in 25 landen

Figuur 1. Eurydice landen gelegen binnen een straal van 1200 km rond Brussel (figuur opgemaakt in [Free Map Tools](#)).

Resultaten

Type en aanpak lerarenopleiding basisonderwijs: 4 types

- Alle leraren op bachelorniveau (BA - 40%)
- Alle leraren verplicht op masterniveau (MA - 12%)
- Verplichte bacheloropleiding en optionele masteropleiding(en) (BAMA - 20%)
- Andere vereisten KO en LO (andere vereisten - 28%)
 - Steeds hogere eisen voor LO

Resultaten

Overkoepelend

- 40% van bestudeerde landen heeft master in het kleuteronderwijs (merendeel optioneel)
- 56 % van bestudeerde landen heeft master in het lager onderwijs (merendeel verplicht)

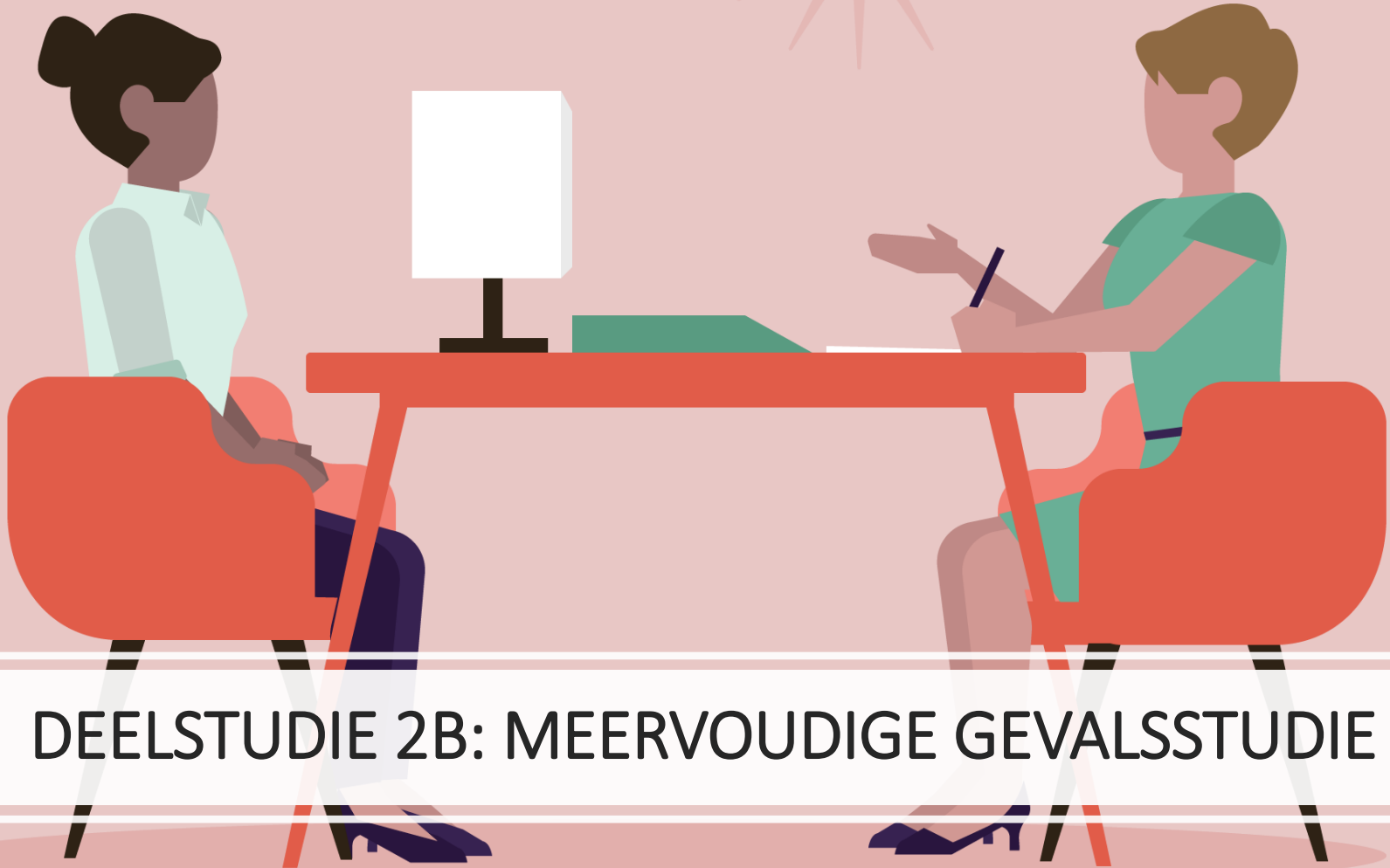
Resultaten

Opleiding

- Duur: 180 – 330 ECTS
- Aandeel stage: varieert sterk (10 ECTS – 60 ECTS)
 - Niet voor alle landen info beschikbaar over centrale regelgeving!

Tewerkstelling

- Salaris: neemt niet of nauwelijks toe op basis van een masterdiploma gericht op het basisonderwijs (ook bij optionele master)
- Taken: voornamelijk als leraar (ook bij optionele master)

DEELSTUDIE 2B: MEERVOUDIGE GEVALSSTUDIE

Onderzoeksvragen:

In welke mate en op welke manier worden in Europa masters basisonderwijs opgeleid en tewerkgesteld?

- *Welke opleidingen en opleidingstrajecten zijn gangbaar?*
- *In welk statuut worden masters tewerkgesteld (opdracht, verloning)?*

Hoe evalueren schoolactoren de tewerkstelling van masters basisonderwijs in hun school?

- Wat zijn de (gepercipieerde) *voordelen* voor leerlingen, leraren en scholen?
- Wat zijn de (gepercipieerde) *nadelen* voor leerlingen, leraren en scholen?
- Welke *condities* worden beschouwd als noodzakelijk opdat masters basisonderwijs een meerwaarde kunnen betekenen voor leerlingen, leraren en scholen?

Methode

- Meervoudige gevalsstudie
 - Casussen Portugal, Finland, Ierland: eigen dataverzameling
 - Casus Nederland: bestaande studies
- Semigestructureerde interviews voor BA, MA en schoolleider.
 - Opgesteld op basis van literatuurstudie en bestaande studies
 - Op school in Portugal en Finland, online in Ierland

Gerapporteerde voor- en nadelen

- Geen voor- of nadelen op leerlingniveau genoemd (wel indirect)
- Belangrijkste voordelen
 1. Professioneel leren door mix aan leraren en rollen opnemen (MA maar één manier om mix te bekomen)
 2. Adequater-pedagogisch didactisch handelen (MA maar één manier om sterker handelen te faciliteren)
 3. Imago, tewerkstelling en aantrekkelijkheid
- Belangrijkste nadelen
 1. Gebrek aan vaardigheden voor en voeling met de praktijk (overanalyseren, zwak pedagogisch-didactisch handelen of beperkte visie op leren)
 2. Spanningen in team (kloof kennis of ongelijkwaardigheid)

Gerapporteerde condities

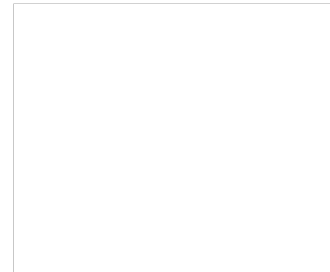
- Lerarenopleiding

1. Inhoud opleiding primeert op label BA of MA
2. Basisopleiding (BA) met voldoende bagage én verbinding praktijk, theorie en onderzoek
3. Optionele MA (na werkervaring) met voldoende specialisatiemogelijkheden gericht op basisonderwijs, met voldoende ondersteuning en naast andere professionaliseringsmogelijkheden

- Tewerkstelling

1. Gedifferentieerd takenpakket met duidelijke verantwoordelijkheden (MA voor de klas blijft uitgangspunt) en mandaat om schoolontwikkeling te stimuleren
2. Passend salaris als stimulans om een MA te volgen én in het onderwijs te blijven

ALGEMEEN BESLUIT

Variatie aan masteropleidingen: inhoud boven label

- Niet het diploma maar de opleiding (inhoud) moet centraal staan in de discussie
 - Reviewstudie: diploma geen stabiele vergelijkingsbasis
 - Landenstudie: variatie aan opleidingstrajecten
 - Gevalsstudies: gaat niet zozeer over hebben van bepaald diploma maar wel over kennis en vaardigheden waarover leraar beschikt
- Groter belang: In welke mate draagt MA bij aan competenties van leraar die leiden tot sterke leerlingenprestaties?

Masters in de klaspraktijk: pedagogisch didactisch handelen

- Meerwaarde van MA vooral optimaliseren pedagogisch-didactisch handelen van leraar
 - Reviewstudie: samenhang diploma en uitkomsten leraarniveau meest uitgesproken
 - Gevalsstudies: theoretische bagage en vakinhouden zorgen voor beter begrip van klaspraktijk en gedrag leerlingen → gedrag beter afstemmen hierop
 - Maar MA kan ook zorgen voor vervreemding van praktijk
- Connectie theorie en praktijk als cruciaal

Masters in de school: behoefte aan educatieve diversiteit

- School als lerende omgeving
 - Reviewstudie:
 - Samenhang MA en variabelen op schoolniveau beperkt onderzocht
 - Bijdrage tot onderzoekende houding team + school als lerende omgeving
 - Diversiteit in kennis en vaardigheden draagt bij tot professionalisering en innovatief vermogen van school
 - Diploma is slechts één mogelijke bron van diversiteit
- Nood aan gemeenschappelijk doel en verantwoordelijkheid om diversiteit optimaal te benutten

Masters in de samenleving: lerarenimago

- MA kan bijdragen aan de verbetering van het lerarenimago (hogere veronderstelde professionaliteit en maatschappelijke status)
- Kan impact hebben op instroom
 - Kiezen voor leraarschap omwille van MA-opleiding
 - Kan ook verschuiving zijn i.p.v. grotere en meer diverse instroom (zeker in geval van verplichte MA)

Loopbaandifferentiatie voor masters: hand in hand met imago

- Landenstudie: Weinig systematische evidentie voor ander statuut voor MA of andere taakinfilling
- Gevalsstudie: Carrière mogelijkheden én verloning echter duidelijke condities om meerwaarde te vergroten
 - Inzet van expertise faciliteren door bepaalde klasoverstijgende taken toe te kennen, aansluitend bij expertise, naast rol als leraar (voor masters, maar ook andere leraren)
 - Loon passend en voldoende marktconform (stimulans maar ook risico of frustratie binnen team)

Beleidsaanbevelingen

Variatie aan
masteropleidingen:
inhoud boven label

Aanbeveling 1: Investeer in een kwaliteitsvolle lerarenopleiding waarvan het curriculum primeert op het diploma (bachelor of master)

Aanbeveling 2: Investeer in kwaliteitsvolle en specialiserende (optionele) professionalisering specifiek gericht op leraren basisonderwijs

Lerarenteam: behoefte aan diversiteit

Aanbeveling 3: Creëer en handhaaf heterogene lerarenteams in lerende schoolculturen

Aanbeveling 4: Investeer in verder onderzoek naar de relatie tussen masters basisonderwijs en schoolontwikkeling

Lerarenimago en
loopbaandifferentiatie:
hand in hand

Aanbeveling 5: Zet in
heterogene lerarenteams
in op taakdifferentiatie en
voorzie formele mandaten

Aanbeveling 6: Zorg voor
een aantrekkelijk loon
voor masters
basisonderwijs

Meer lezen?

Onderzoeksrapport en beleidsaanbevelingen te raadplegen via

<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsonderzoek/default.aspx?nr=981>

Documenten

 [Beleidsaanbevelingen voor het SONO-onderzoek Masters in het Basisonderwijs](#) (287 kByte)

 [SONO Masters basisonderwijs](#) (1203 kByte)

Reviewstudie en exploratief onderzoek naar masters basisonderwijs

Samenvatting

Dit eindrapport bevat een literatuurstudie en een exploratief onderzoek naar de tewerkstelling van masters basisonderwijs. Dit onderzoek kadert binnen de SONO vrije ruimte van het jaar 2018 en werd uitgevoerd door onderzoekers aan de KU Leuven en Arteveldehogeschool. Dit onderzoek heeft twee grote doelstellingen: (1) een overkoepelend, samenhangend beeld realiseren van bestaand onderzoek naar de meerwaarde van masters basisonderwijs voor de leerling, de leraar en de school (reviewstudie) en (2) een diepgaande beschrijving van de wijze waarop masters basisonderwijs in scholen worden ingezet, welke dynamieken die tewerkstelling in een schoolteam teweegbrengt en hoe de betrokken actoren die beleven en evalueren (exploratieve studie). We bieden met andere woorden een tweeluik aan met als opzet wetenschappelijke input te bezorgen aan de huidige discussie over het al dan niet organiseren van een masteropleiding basisonderwijs in Vlaanderen.

<http://steunpuntsono.be/portfolio/reviewstudie-en-exploratief-onderzoek-naar-masters-basisonderwijs/>

In de media

Artikel De Morgen

<https://www.demorgen.be/nieuws/staan-er-binnenkort-masters-voor-de-kleuterklas~b66a10c0/>

